

Det kommunala utjämningsystemet och andra åtgärder för att stärka kommunernas ekonomi

Bakgrund

Utjämningsystemets syfte är att skapa likvärdiga ekonomiska förutsättningar för alla kommuner och landsting att kunna tillhandahålla sina invånare service oberoende av skattekraft och opåverkbara strukturella faktorer.

År 1990 tillsatte regeringen en parlamentarisk kommitté – den kommunalekonomiska kommittén (KEK). Kommittén fick uppdraget att dels utforma ett nytt system för statens bidrag till kommuner och landsting, dels se över den kommunala sektorns övriga finansieringskällor. Den kostnadsutjämnings som infördes 1993 baserades på kommitténs förslag om utjämnings av strukturella kostnader mellan kommunerna. Kommittén förordade senare att utjämningsystemet skulle bygga på generella kriterier för att mäta behov och strukturella förhållanden.

År 2000 förändrades systemet och några nya parametrar infördes för beräkning av Individ och familjeomsorgsmodellens andel i kommunala utjämnings. Där inräknades bland annat ensamstående kvinnor med barn upp till 15 år, utrikes födda flyktingar och nära anhöriga samt övriga utrikes födda från länder utanför Norden och EU, arbetslösa utan ersättning, andel män med låg inkomst samt tätortsbefolkningens storlek. Ytterligare en särskild delmodell för kostnadsutjämnings för barn och ungdomar med utländsk bakgrund infördes. Regeringen införde modellen mot bakgrund av att flera remissinstanser ansåg att en hög andel invånare med utländsk bakgrund kunde bidra till högre kostnader i de kommunala verksamheterna. Utjämningsystemet har sedan dess haft en uppställning enligt följande tabell:

Delmodeller i kostnadsutjämnings för kommuner	Delmodeller i kostnadsutjämnings för landsting
Förskola	Hälso- och sjukvård
Grundskola	Kollektivtrafik
Gymnasieskola	Löner
Individ- och familjeomsorg	Befolkningsförändringar
Äldreomsorg	
Löner	
Befolkningsförändringar	
Barn med utländsk bakgrund	
Bebyggelsestruktur	
Kollektivtrafik	

En statlig offentlig utredning överlämnades till Regeringen i oktober 2018 (SOU 2018:74). Utredningen hade i uppdrag bl.a. att analysera i vilken utsträckning kostnadsutjämningsystemet fångar upp strukturella kostnadsskillnader och utifrån analysen föreslå angelägna förändringar. Sammantaget föreslår utredningen ett flertal förändringar för flera verksamheter inom den kommunala och regionala välfärdssektorn. Förslagen i utredningen förstärker nuvarande utjämnings ytterligare utöver vad som varit gällande hittills. Utredningen föreslog även att ta bort vissa delmodeller vilka man inte anser bör ingå i utjämningsystemet.

Enligt utredningens beräkningar kommer Stockholm att betala in mest i det nya systemet. Stockholms landsting skulle betala cirka 692 kronor per invånare, vilket motsvarar 1,6 miljarder kronor räknat på folkmängden i november 2018. Även Västmanland får betala cirka 200 miljoner kronor på grund av förslaget.

Enligt utredningens beräkningar blir Gotland och Jämtland/Härjedalen största mottagare i det nya kostnadsutjämningsystemet med kraftigt ökade tillskott. För Gotland handlar det om cirka 86 miljoner kronor medan Jämtland/Härjedalen får 196 miljoner. Även Västerbotten, Norrbotten, Värmland och Dalarna erhåller tydliga tillskott i sina ekonomier med det nya förslaget.

Regeringens förslag

På en pressträff i anslutning till statsministerns sommartal augusti 2019 presenterade Socialdemokraterna sitt förslag om att förstärka det kommunala utjämningsystemet med utgångspunkt ifrån utredningen.

Enligt de uppgifter man presenterade ökar omfördelningen inom systemet för både kommuner och regioner, från totalt 9,7 miljarder kronor till 11,5 miljarder kronor och där största ökningen blir för regionerna, från 2,2 miljarder kronor till 3 miljarder kronor.

När det gäller omfördelningen mellan regioner görs enligt uppgift inga förändringar i av de delmodeller som ingår i utjämningsystemet för just regioner. Däremot aviseras att vissa justeringar mellan kommunerna i syfte att påverkbara faktorer, såsom försörjningsstöd och läkarlöner, inte ska avgöra omfördelningen.

Den proposition som regeringen lade fram innehöll följande förslagspunkter:

- I kostnadsutjämnningen för kommuner införs en ny delmodell för kommunal vuxenutbildning. Kommuner ska erbjuda grundskole- och gymnasieutbildning för vuxna och ge möjlighet för nyanlända och personer över 16 år som fått uppehållstillstånd att studera svenska genom SFI. Detta beror på att kommunal vuxenutbildning är en av få verksamheter som inte tidigare har omfattats av kostnadsutjämningsystemet.
- I kostnadsutjämnningen för kommuner införs nya delmodeller för infrastruktur och skydd samt för verksamhetsövergripande kostnader.
- Delmodellerna för befolkningsförändringar, bebyggelsestruktur och löner ska utgå. Det beror på att de flyttas till andra delmodeller.
- Delmodellen för barn och ungdomar med utländsk bakgrund ska utgå ur kostnadsutjämnningen för kommuner. Delmodellen för barn och ungdomar med utländsk bakgrund ska kompensera för merkostnader till följd av ett ökat behov av stödinsatser inom förskola, grundskola och gymnasieskola som utländsk bakgrund kan ge upphov till. Med utländsk bakgrund avses invånare i åldern 0–19 år som är födda utanför Norden eller utanför EU15, dvs. de femton länder som utgjorde Europeiska unionen före utvidgningen 2004, eller är födda inom Norden eller EU15 och har minst en förälder som inte är det. Utredningen påpekar att barn och ungdomar med utländsk bakgrund således kan innefatta såväl en ungdom som kom från Syriens inbördeskrig år 2015 som en ungdom född i Sverige av föräldrar från f.d. Jugoslavien.
- Ett nytt införandebidrag ska ersätta de två befintliga införandebidragen. Kommuner och landsting få ett införandebidrag motsvarande den del av bidragsminskningen som överstiger 250 kronor per invånare. Införandebidraget ska därefter minska med högst 250 kronor per invånare varje år.

Regeringen gör också bedömningen att utjämningsystemet bör ändras enligt följande:

- I kostnadsutjämnningen för förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet bör kompensation för skillnader i behov i varje kommun beräknas med två nya index, ett för behov av förskola och ett för behov av fritidshem. Indexet för behov av förskola bör baseras på variablerna pendling över kommungräns, inklusive gränspendling till Norge och Danmark, andel barn med ensamstående föräldrar och andel barn med högutbildade föräldrar. Indexet för behov av fritidshem bör baseras på variablerna pendling över kommungräns, inklusive gränspendling till Norge och Danmark, och andel barn med högutbildade föräldrar. Statens skolverk bör inte ges i uppdrag att genomföra en undersökning om genomsnittlig vistelsetid i förskola. Kompensation för gles bebyggelse, socioekonomiska skillnader och kraftig minskning av antal barn i åldern 1–5 år bör införas som nya komponenter i delmodellen. I beräkningen av kompensation för lönekostnadsskillnader inom förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet bör lönekostnadsindexet och lönekostnadsandelen uppdateras. Det belopp som används i beräkningen av kompensation för kraftig ökning av antal barn i åldern 1–5 år bör uppdateras.
- I kostnadsutjämnningen för förskoleklass och grundskola bör det göras en uppdatering av underlagen som används för beräkning av kompensation för modersmålsundervisning och svenska som andraspråk samt för små skolor och skolskjutsar. I beräkningen av kompensation för lönekostnadsskillnader inom förskoleklass och grundskola bör lönekostnadsindexet och lönekostnadsandelen uppdateras. Det belopp som används i beräkningen av kompensation för kraftiga förändringar av befolkningen i åldern 7–15 år bör uppdateras och kompensationen bör utvidgas till att innefatta befolkningen i åldern 6–15 år.
- I kostnadsutjämnningen för gymnasieskola bör beräkningen av programvalsfaktorn inkludera samtliga invånare i åldern 16–18 år. Kostnadsunderlaget för introduktionsprogrammen bör uppdateras. Skolverket bör inte ges i uppdrag att årligen samla in uppgifter om kostnader för introduktionsprogrammen. Kompensationen för merkostnader för gymnasieskola i glesbygd bör justeras och uppdateras. I beräkningen av kompensation för lönekostnadsskillnader inom gymnasieskola bör lönekostnadsindexet och lönekostnadsandelen uppdateras. Det belopp som används vid beräkning av kompensation för kraftiga förändringar av befolkningen i åldern 16–18 år bör uppdateras.
- I kostnadsutjämnningen för kommunal vuxenutbildning bör standardkostnaden beräknas utifrån komponenterna vuxenutbildning på grundläggande nivå, vuxenutbildning på gymnasial nivå och svenska för invandrare (sfi). Beräkningen bör baseras på ett, för varje kommun, skattat utbildningsbehov för respektive verksamhet och den i landet genomsnittliga kostnaden för respektive verksamhet. En justering bör göras för sysselsättningsgraden i kommunen. I komponenten sfi bör en reducering göras för personer som haft uppehållstillstånd i Sverige som flyktingar, skyddsbehövande eller anknytningar till dessa personer för den period statlig ersättning utbetalas.
- I kostnadsutjämnningen för individ- och familjeomsorg bör beräkningen av standardkostnaden baseras på följande variabler: andelen barn och ungdomar i åldern 0–19 år som lever i hushåll med låg inkomststandard justerat för inkomster från ekonomiskt bistånd, andelen lågutbildade födda i Sverige i åldern 20–40 år, roten ur tätortsbefolkningen i kommunen, andelen av befolkningen boende i flerfamiljshus byggda 1965–1975, ohälsotal och en variabel för justering av inkomsteffekt som beror på gränspendling till Norge och Danmark. I beräkningen av kompensation för lönekostnadsskillnader inom individ- och familjeomsorg bör lönekostnadsindexet och lönekostnadsandelen uppdateras.
- I kostnadsutjämnningen för äldreomsorg bör indelningen efter civilstånd ändras till sammanboende respektive ensamboende i beräkningen av standardkostnaden. Kompensationen för hemtjänst i glesbygd bör innefatta även åldersgruppen 65–79 år och kompensationen bör uppdateras. I beräkningen av kompensation för lönekostnadsskillnader inom äldreomsorg bör lönekostnadsindexet och lönekostnadsandelen uppdateras.

- I kostnadsutjämningsen för infrastruktur och skydd bör standardkostnaden beräknas med komponenterna klimattillägg för gator och vägar, ortstillägg för gator och vägar samt tillägg för räddningstjänst. I beräkningen av komponenterna för gator och vägar bör tilläggen uppdateras och viss justering av zonindelningen för klimattillägget och av indelningen för ortstillägget göras. I beräkningen av komponenten räddningstjänst bör tilläggen uppdateras.
- I kostnadsutjämningsen för verksamhetsövergripande kostnader bör standardkostnaden beräknas med komponenterna befolkningsminskning, eftersläpning av intäkter, uppvärmning, byggnation och administration. I beräkningen av komponenterna uppvärmning, byggnation och administration bör uppdateringar och vissa justeringar göras. I komponenten befolkningsminskning bör ersättningsbeloppet uppdateras.
- I kostnadsutjämningsen för hälso- och sjukvård bör beräkningen av standardkostnaden baseras på en indelning av befolkningen i grupper utifrån ålder, utbildningsnivå, inkomst och hushållstyp. Kompensation för skillnader i förekomst av hiv bör tas bort. Kompensation för merkostnader i glesbygd bör uppdateras. I beräkningen av kompensation för lönekostnadsskillnader inom hälso- och sjukvård bör lönekostnadsindexet och lönekostnadsandelen uppdateras. En ny komponent för merkostnader för bemanning i glesbygd bör införas.
- I kostnadsutjämningsen för befolkningsförändringar i landsting bör en ny komponent som kompenserar för merkostnader vid kraftiga befolkningsförändringar införas.
- kostnadsutjämningsen för kollektivtrafik bör de variabler som ingår i beräkningen av länsvisa standardkostnader uppdateras och en variabel bör bytas ut. Standardkostnaden för Gotlands län bör beräknas på samma sätt som för övriga län. Beräkningen av standardkostnaden för kommuner i län med delat huvudmannaskap bör beräknas på ett nytt sätt utifrån variabler som beskriver pendlingsavstånd, tätortsgrad och invånardistans.

Sverigedemokraternas syn på utjämningsystemet och förslagen

Sverigedemokraternas har uppfattningen att den svenska modellen med mål gällande hög grad av sysselsättning och likvärdig välfärd för alla medborgare i Sverige och skattebetalare principiellt sett är en god utgångspunkt. Skattesystemet, välfärdssystemet och utjämningsystemet är tillsammans viktiga delar för att kunna åstadkomma detta.

Samtidigt är det inte en långsiktigt hållbar lösning att kostnadsdrivande och ansvarslösa politiska beslut som tagits på riksnivå vältras över på kommunerna. Ansvaret för den ekonomiska kris som råder i många kommuner ligger hos de politiker som banat väg för den massiva asylinvandringen de senaste decennierna, vilken kulminerade 2015 men som ännu inte hanterats.

I den akuta situation som råder är det inte försvarbart att somliga kommuner inte har möjlighet att upprätthålla en grundläggande välfärdsnivå. Ytterligare höjningar av kommunalskatten är överlag varken önskvärda eller realistiskt att genomföra utan att skattebasen därigenom eroderas. Därför måste dels staten tillskjuta mer direkta medel till kommunerna, dels måste strukturella reformer genomföras som ger positiva finansiella effekter för kommunerna. Men situationen kräver också att de allra svagaste kommunerna och regionerna under en tid får hjälp av de som har bättre ekonomiska förutsättningar. Genom att förstärka utjämningsystemet bidrar vi till en starkare ekonomisk sammanhållning inom Sverige och mellan alla olika delar av landet.

Utjämningsystemet har under en tid inkluderat parametern utländsk bakgrund. Det är positivt att denna parameter genom förslaget tas bort ur systemet, eftersom Sverige inte ska ha en välfärdssektor med inslag av selektiv finansiering baserat på parametrar som exempelvis utländsk bakgrund eller etnicitet. Det är positivt att utjämningsystemet istället fokuserar på socioekonomiska aspekter oberoende av etnicitet.

Med uppdateringen av utjämningsystemet får bland annat kommuner i glesbygd och andra kommuner med svagare ekonomiska förutsättningar bättre möjligheter att bedriva verksamhet inom välfärdens kärnfunktioner som skola, äldreomsorg och vård. Genom reformen får också de mest

drabbade kommunerna bättre kostnadstäckning för de senaste årens stora migration, som varit senaste åren och som är den viktigaste anledningen till kommunernas problem.

På sikt vill Sverigedemokraterna dock att det kommunala utjämningsystemet ska ses över i grunden. En sådan översyn behöver ha sin utgångspunkt i att förenkla systemet och göra det mer överskådligt. I ett sådant sammanhang bör man också överväga att låta staten stå för en ökad andel av de intäkter som genereras till systemet genom inkomstutjämnningen. Inkomstutjämnningen enligt den gällande ordningen får orimliga marginaleffekter för kommunerna och innebär att de kommuner som genom tex en god näringspolitik lyckas öka sina intäkter går miste om 95% av de ökade intäkterna till utjämningsystemet. Det skulle kompensera kommuner som nu drabbas av ökade bördor, samtidigt som det kan antas få betydande positiva nationalekonomiska effekter.

Sverigedemokraternas satsningar på kommunerna

I Sverigedemokraternas förslag till riksbudget för 2020 finns stora satsningar på kommunsektorn. Vi tillför det kommunala utjämningsystemet generella bidrag om 5 miljarder nästa år, vilket trappas upp till 10 respektive 15 miljarder för 2021 och 2022, alltså sammanlagt 30 miljarder under budgetperioden.

Upptrappningen kan göras i angiven takt på grund av att behoven prognosticeras att öka över tid, men också på grund av att vissa besparingar vi gör på till exempel arbetsmarknadspolitiken och migrationspolitiken behöver lite tid på sig för att få ekonomiskt genomslag.

Sverigedemokraterna lägger ett flertal förslag i vår höstbudgetmotion inför 2020, t.ex. stärkt A-kassa, högre garantipension, förstärkt föräldraförsäkring och sänkt arbetsgivaravgift. Dessa förslag får indirekta effekter på kommunernas finanser, vilka beräknats av Riksdagens utredningstjänst. Summerar man de generella bidragen med reformförslagets effekter blir den samlade effekten följande förstärkning av kommunerna i Sverige totalt:

Miljarder kronor	2020	2021	2022
SDs förstärkning av kommunerna i budget 2020	+10,9	+17,6	+22,5

Detta möter upp signaler från *Sveriges kommuner och landsting* (SKL) om att kommunerna väntas få försämrad ekonomi de kommande åren. De förstärkningar som Sverigedemokraterna finansierar i det aktuella budgetförslaget kan ge kommunerna förbättrade förutsättningar för att undvika att behöva höja kommunalskattesatserna. Det är viktigt, eftersom skattehöjningar i kommuner, som redan idag har relativt höga kommunalskattesatser och hög arbetslöshet, riskerar att leda till ännu högre arbetslöshet och förvärra den annalkande lågkonjunkturen.

Utgångspunkten till varför Sverigedemokraterna vill göra dessa satsningar på kommunerna är att detta är att staten idag har relativt god ekonomi, medan kommunerna är hårt eller mycket hårt pressade. Enligt Sveriges kommuner och landsting bedömer man att omkring 110 av totalt 290 kommuner kommer att gå med underskott för 2019. Dessutom talar mycket för att det kan bli betydligt värre än så nästa år.

Sverigedemokraterna har motsatt sig den ansvarslösa politik som har försatt kommunerna i ekonomisk kris. Det faktum att vi skjuter till mer resurser till kommunerna handlar därför just nu om krishantering av en havererad migrationspolitik. I samband med den stora migrationsvågen år 2015 betalade staten ut stora bidrag till de kommuner som tog emot många asylmigranter. Migranterna finns kvar i kommunerna och kostnaden har lämpats över från staten till kommunerna genom att de tidigare statliga stöden dragits tillbaka.

Mer pengar är dock bara en kortsiktig lösning. Parallellt med detta måste Sverige verka för att svensk asyl- och migrationspolitik underkastas en ordentlig översyn. Detta så att kostnaderna för asyl- och anhöriginvandringen kan bli hållbara för kommunerna.

Kommunernas behov

SKL presenterade den 16 oktober 2019 en ny ekonomirapport. Av rapporten framgår att kommuner och regioner runt om i hela landet nu arbetar med effektiviseringar och besparingar inför budgetåret 2020. Uppskattningsvis ett drygt tjugotal kommuner och några regioner ser dock redan att de inte kommer att lyckas och planerar därför även för att höja skatten. Skälet är att det demografiska trycket nu är högt. Barn, unga och äldre ökar snabbare än gruppen som är i arbetsför ålder, samtidigt som Sverige under 2020 går in i en lågkonjunktur. Sammantaget ökar behovet av de resurser som krävs för att upprätthålla välfärden på dagens nivå snabbare än skatteintäkterna. Trots en beräknad skattehöjning på 13 öre 2020 kommer kommuner och regioner att sakna 43 miljarder kronor år 2023 om kostnaderna ökar i takt med befolkningen och staten inte heller tillför mer resurser än det som ligger i budgetpropositionen.

Redan 2019 är ett tufft år för många kommuner, och ett nittiototal kommuner beräknas redovisa underskott i år. Dessutom menar 79 procent av de tillfrågade ekonomicheferna i SKL:s enkät att ekonomin kommer att vara ännu kärvare under 2020.

Trots löften om 5 välfärds miljarder, som borde ha varit generella, är det bara kommunerna som har fått den aviserade ökningen med 3,5 miljarder kronor. Regionerna fick inga ökade generella statsbidrag i budgetpropositionen 2020 utan i stället fortsätter de riktade satsningarna att öka. Sena besked och kort siktiga planeringsförutsättningar gör inte saken bättre i det utsatta läge regionerna befinner sig i. De riktade bidrag som regionerna fick inför 2019 blev klara först när halva året gått. Det innebär att regionerna under ett halvt års tid levererade verksamhet utan att egentligen veta hur mycket ekonomiska medel de hade till sitt förfogande. SKL:s justering av aviserade statsbidrag innebär att det krävs ytterligare åtgärder om 5 miljarder kronor år 2021 och 7 miljarder kronor år 2022, i förhållande till Ekonomirapporten från maj 2019.

Sverigedemokraterna kommer i kommande budgetar återkomma till hur de ökade behov som prognosticeras av SKL i senaste prognosen ska mötas.

Utjämningsystemets delar

Det kommunala utjämningsystemet grundar sig i rätten för samtliga svenska kommuner att ha möjligheten att tillhandahålla en likvärdig service för sina kommunmedborgare, oavsett förutsättningar. Det finns också för att kompensera kommuner vars investeringar för ökad produktion av kommunens näringsliv ger skatteintäkter som främst kommer andra ur boendesynpunkt mer attraktiva grannkommuner till godo.

Utjämnning görs genom två delsystem, ett för kommuner och ett för landsting.

Utjämningsystemen består av fem delar:

1. Inkomstutjämnningen, som avser utjämna för skillnader i skattekraft och därmed möjligheten att finansiera verksamhet.
2. Kostnadsutjämnningen, som avser utjämna för sådana skillnader i kostnadstryck mellan kommuner och landsting som beror på skillnader i demografi, gles bebyggelse och andra strukturella förhållanden.
3. Strukturbidraget, som består av tidigare stats- och utjämningsbidrag av regionalpolitisk betydelse.
4. Införandebidrag, som avser mildra de negativa effekterna vid större förändringar i utjämningsystemet genom att åstadkomma en gradvis anpassning till nya bidrags- och avgiftsnivåer.
5. Regleringsbidrag/-avgift, som är lika med skillnaden mellan av riksdagen anvisade medel och ovanstående fyra delposter.

Inkomstutjämning

Inkomstutjämningen syftar till att jämna ut skattekraften mellan kommunerna respektive landstingen. Huvuddelen av inkomstutjämningen utgörs av statliga bidrag.

Skattekraften är kommunens/landstingets skatteunderlag dividerat med befolkningen. Om skattekraften understiger 115 procent av den genomsnittliga nivån (garantinivån i riket erhålls ett bidrag från staten. Ligger kommunen/landstinget över den nivån betalar man en avgift.

Avgiftens och bidragets storlek beror dels på hur mycket skattekraften avviker från garantinivån och dels på den skattesats som används vid inkomstutjämningsberäkningen. I denna beräkning används inte kommunens egen skattesats, utan en skattesats som beslutas av riksdagen.

Inkomstutjämning baseras på en kommuns skattekraft, alltså beskattningsbar inkomst per invånare. Kommuner med låg skattekraft får bidrag upp till 95 procent av målet om 115 procent av medelskattekraften i riket. Kommuner med mer än 115 procent relativ skattekraft betalar upp till 80 procent av överskottet.

Inkomstutjämningen har kritiserats för att den minskar (eller uttraderar incitament för enskilda kommuner att öka sin inkomst, t.ex. genom ett förbättrat företagsklimat, eftersom de potentiellt ökade inkomsterna i praktiken nästan oavkortat går in i utjämningsystemet och inte kommer den enskilda kommunen till godo. Utjämningsystemet har en marginaleffekt på 95 procent för Sveriges kommuner.

Kostnadsutjämning

Kostnadsutjämningen syftar till att kompensera för opåverkbara strukturella kostnadsskillnader som kan bero på demografi, geografi eller socioekonomiska förutsättningar. Kostnadsutjämningen finansieras enbart genom omfördelning mellan kommuner, och är därför statsfinansiellt neutral.

Exempelvis kompenseras kommuner som på grund av åldersstrukturen är skyldiga att erbjuda äldreomsorg och barnomsorg till många personer eller orter.

Utjämning sker för de kostnader man förväntas ha givet befolkningens sammansättning, gleshet och produktionsförutsättningar. Två grundläggande principer för kostnadsutjämning är att den ska avse obligatoriska verksamheter och att det endast är strukturella orsaker till kostnadsskillnader som ska kompenseras. Skillnader i nettokostnader som förklaras av skillnader i avgifter, ambitionsnivå eller effektivitet ska inte utjämnas. Därtill kommer principen att det bara är strukturella kostnadsskillnader av ekonomisk betydelse som ska utjämnas.

Strukturbidrag

Strukturbidraget, som syftar till att stärka kommuner och landsting med en liten befolkning och/eller hög arbetslöshet. Strukturbidraget finansieras av staten. Glesbygdskommuner, främst i norr, är större mottagare av strukturutjämningsbidrag.

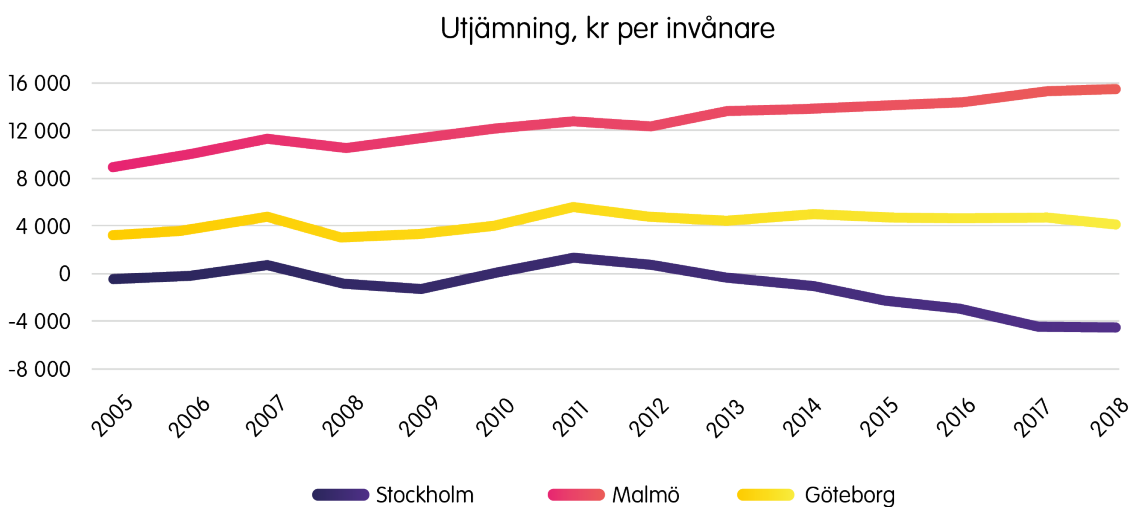
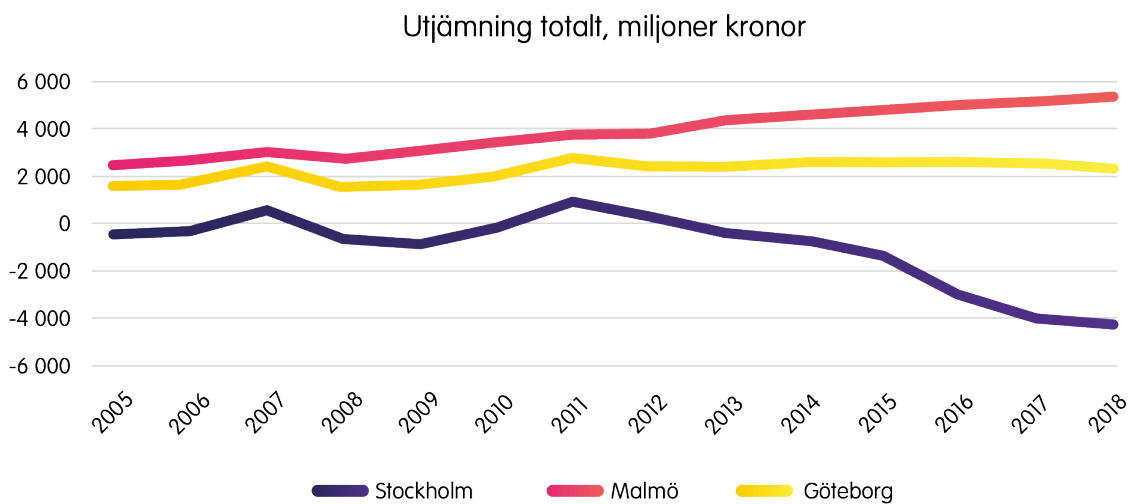
Utfall i utjämningsystemet

Under 2019 är Åsele den kommun som tilldelades mest resurser per invånare, 29 058 kronor. Danderyd är den kommun som betalar mest till systemet, 16 896 kronor per invånare. Bland landstingen är det Stockholms landsting som betalar mest, 439 kronor per invånare. Gotland får den största tilldelningen, 8 120 kronor.

Ett tiotal kommuner betalade in till utjämningsystemet 2018, sammanlagt drygt 6 miljarder. Dessa är, sorterat efter kostnad per invånare, Danderyd, Solna, Lidingö, Täby, Stockholm, Vellinge, Nacka, Lomma, Sundbyberg, Vaxholm och Sollentuna.

Malmö är den kommun som totalt sett får störst bidrag via utjämningsystemet. Malmö fick 2018 ett bidrag på 15 390 kr per invånare, vilket ger en total summa på ca 5 miljarder kr. Det motsvarar drygt 20 % av Malmö totala intäkter.

Utjämnning i de större regionerna:

Regionalprodukt

Regionalprodukten är regionernas motsvarighet till bruttonationalprodukten på nationell nivå. Regionalprodukten beräknas utifrån investerat kapital, omfattning av konsumtion, arbetskraftens volym och lönesammansättning, samt export och import. Regionerna i Sverige skiljer sig åt i detta avseende och kan ge en grov indikation på skattekraften regionalt.

I tabellen nedan syns tydligt hur vissa regioner har starkare ekonomiska förutsättningar medan andra har svagare. Detta påverkar möjligheten till finansiering av välfärden i olika delar av Sverige.

Regional GDP, per invånare och län 2016. I tusen SEK

Region	SEK per invånare	Index Sverige=100
Stockholm	624	141
Uppsala	409	93
Södermanland	317	72
Östergötland	384	87
Jönköping	391	88
Kronoberg	414	94
Kalmar	337	76
Gotland	330	75
Blekinge	335	76
Skåne	379	86
Halland	345	78
Västra Götaland	448	101
Värmland	343	78
Örebro	381	86
Västmanland	371	84
Dalarna	368	83
Gävleborg	348	79
Västernorrland	377	85
Jämtland	353	80
Västerbotten	372	84
Norrbottnen	418	95
Genomsnitt Sverige	442	100
Source: Statistics Sweden		

Källa: <http://www.regionfakta.com/Gemensamma-sidor-for-lanen/Regiona-GDP/>

Kommunalskattesatser

Differensen mellan den högsta och lägsta kommunalskattesatsen är 5,97 procentenheter (35,15 – 29,18=5,97):

Högsta kommunalskatten	Total kommunal skattesats, %
Dorotea kommun	35,15
Munkedals kommun	35,11
Vännäs kommun	34,95
Vindelns kommun	34,95
Sorsele kommun	34,95
Arjeplogs kommun	34,84
Orust kommun	34,84
Pajala kommun	34,84
Vilhelmina kommun	34,75
Norsjö kommun	34,70
Lägsta kommunalskatten	
Österåkers kommun	29,18
Solna kommun	29,20
Täby kommun	29,63
Danderyds kommun	29,63
Vellinge kommun	29,68
Kävlinge kommun	29,69
Stockholms kommun	29,82
Sollentuna kommun	30,20
Örkelljunga kommun	30,24
Lidingö kommun	30,37

I utredningen SOU 2018:74 *Lite mer lika* pekar utredaren på problem med att det finns stora skillnader på kommunalskattens nivå. Citat:

”Att utan andra möjligheter än egen beskattning finansiera en likvärdig verksamhet i alla kommuner och landsting skulle uppenbarligen – mot bakgrund av de stora demografiska, geografiska och ekonomiska skillnaderna – leda till mycket stora skillnader i inkomstskatt mellan olika delar av landet. Därför finns det ett kommunalt utjämningsystem. Trots utjämningsystemet varierar den totala utdebiteringen (summa skatt till kommun och landsting från 29,19 procent (Vellinge till 35,15 procent (Dorotea. För varje intjänad hundralapp fick alltså Vellingebon behålla nästan 6 kronor mer än Doroteabon 2017.”

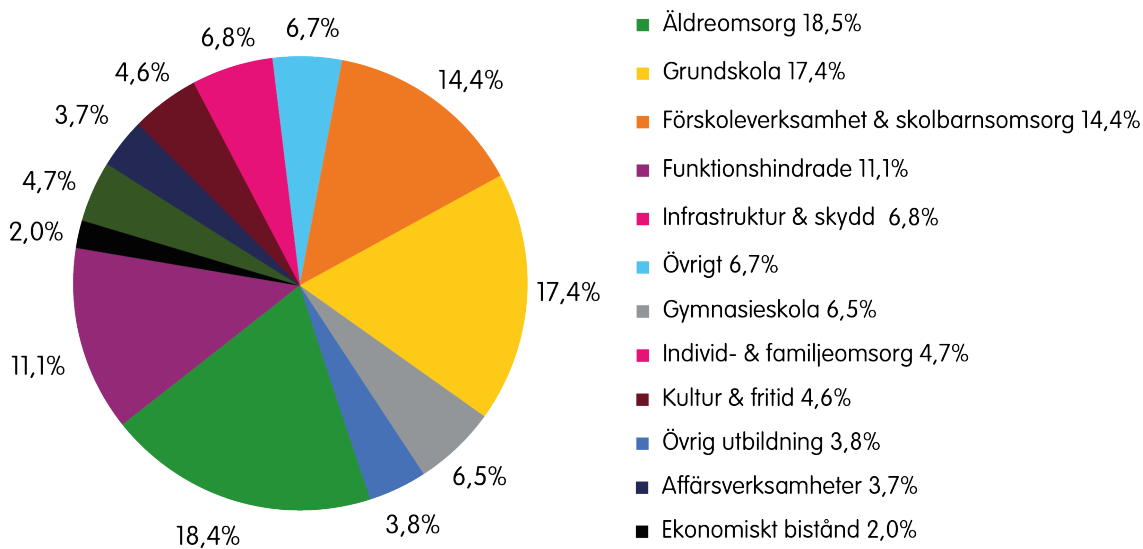
För två löntagare med en årslön om 300 000 kr innebär 6 procents skillnad i skatt 18 000 kr per år, beroende på om man bor i en högskattekommun eller en kommun med en lägre kommunalskattesats. Detta är oberoende av det kommunala utjämningsystemet.

Inkomster i kommuner och landsting

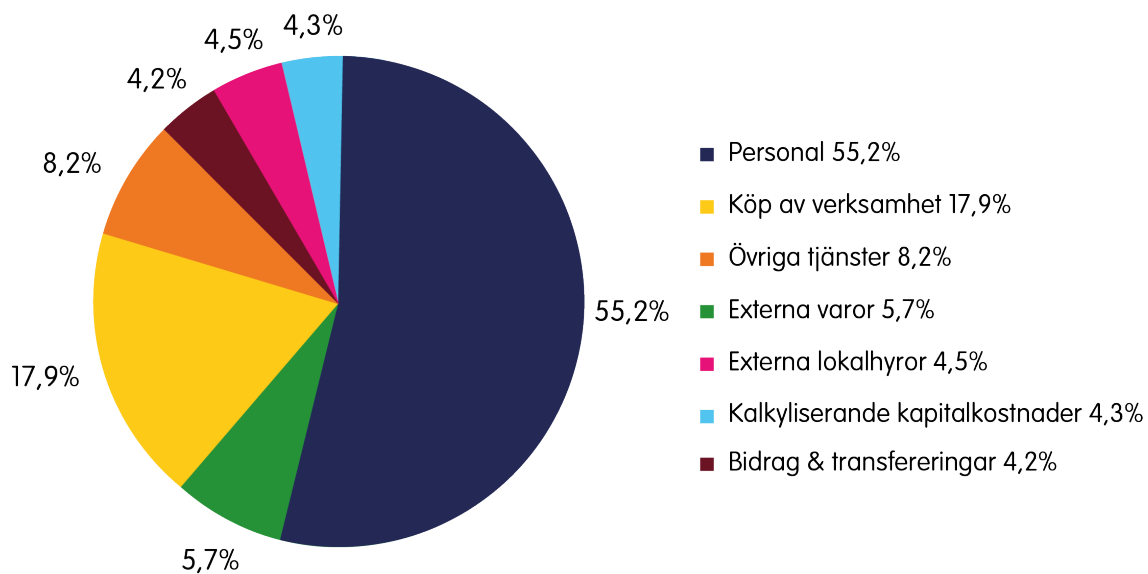
Intäkter från kommunalskatt och avgifter finansierar 80 procent av verksamheterna inom både kommuner och landsting. Resten av intäkterna kommer från bolagsintäkter och bidrag från staten i form av statsbidrag – för landstingen utgör bidraget för läkemedelsförmånen en stor del. Vid sidan om detta finns även den statliga inkomstskatten som inte tillfaller kommunen direkt utan går in i statens budget men eftersom att staten skjuter till pengar till kommunerna via utjämningsystemet kan man betrakta det så att den statliga inkomstskatten indirekt är delaktiga att bidra till inkomst för kommuner och regioner utifrån behovskriterier uppfyllda.

Kostnader i kommuner och landsting

Fördelning av kommunernas kostnader för verksamheten 2017:

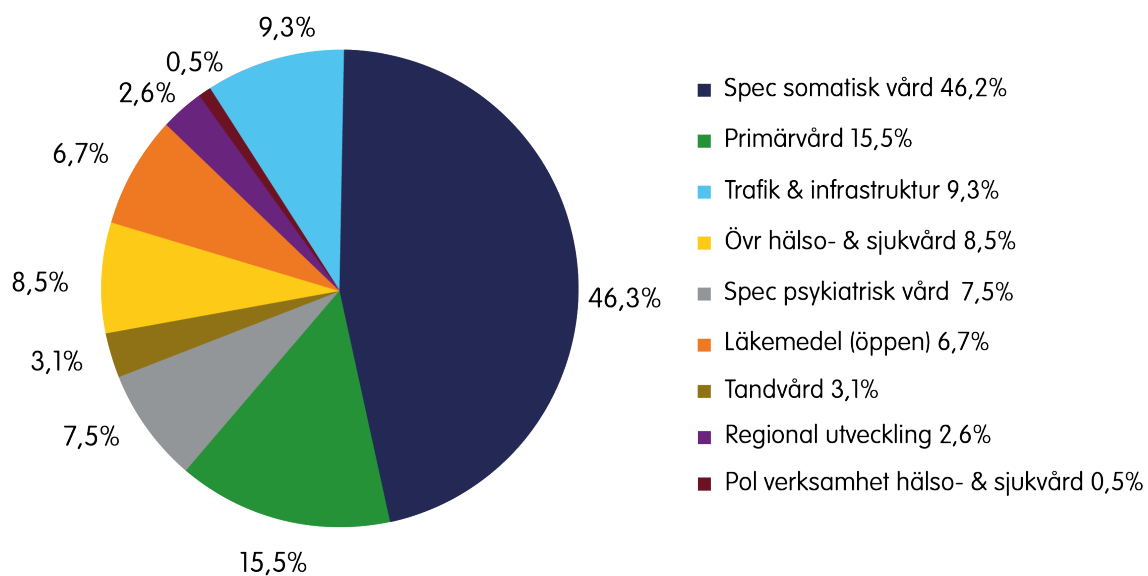
Fördelning av kommunernas kostnader på kostnadslag 2017:

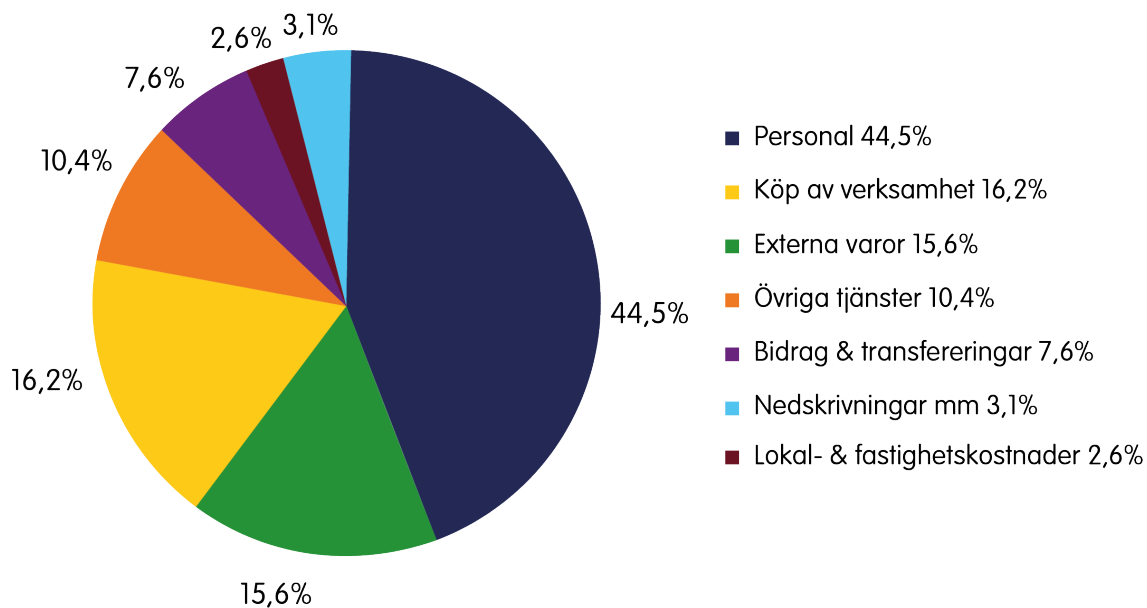
Källa:

<https://skl.se/ekonomijuridikstatistik/ekonomi/sectornisiffror/diagramforkommunerna.1882.html>

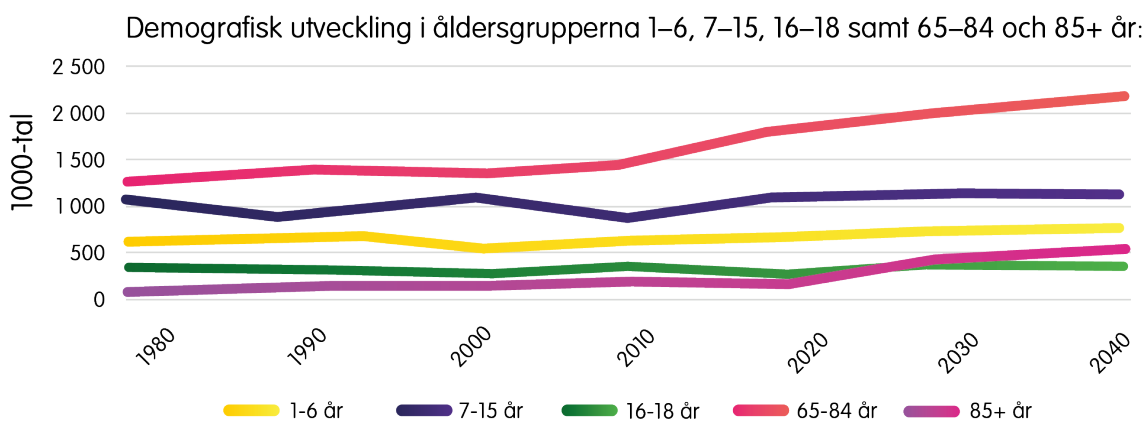
Fördelning av regionernas kostnader för verksamheten 2017:

Fördelning av landstingens kostnader på kostnadsslag 2017:

Demografisk utveckling

För kommunerna är storleken på gruppen mellan 19 och 64 år viktig eftersom att den är basen för de kommunala skatteintäkterna. Ju större grupperna med barn och äldre bli desto större kostnader får kommunen.

Källa: SCB

